

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 62.

Tisdagen den 27 april.

Kl. 3,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *von Sydow* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 143, angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder;

nr 166, angående anslag till alkoholistvården;

nr 157, angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk;

nr 167, angående anordnande av elektrisk belysning och drivkraft vid statens vårdanstalt för alkoholister å Venngarn m. m.;

nr 173, med förslag till förordning angående grunder för upplåtelse av vissa kronan tillhöriga vattenfall och strömfäll m. m.;

nr 174, med förslag till lag om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor;

nr 168, angående användande av överskott i djurgårdskassan till vissa byggnads- med flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.;

nr 170, angående utvidgning av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek; och

nr 171, med förslag till ändrad lydelse av § 3 i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *Petersson* i Lidingö villastad som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få föreslå, att kammaren måtte besluta för

Andra kammarens protokoll 1915. Nr 62.

sin del, att ett särskilt utskott, bestående av 16 ledamöter, 8 från vardera kammaren, tillsättes för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition, nr 156, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 21 september 1906 om automobiltrafik, än även till ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående ämnen. Vidare hemställer jag, att kammaren måtte besluta att inbjuda första kammaren att förena sig med andra kammaren i nämnda beslut.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid till bevillningsutskottet propositionen, nr 154, med förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor.

Vid remiss av
propositionen
nr 162.

Vid föredragning härpå av propositionen, nr 162, angående särskild ersättning till vissa flottan tilldelade värnpliktiga under mobiliseringstjänstgöring, begärdes ordet av

Herr Höglund som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! När femte huvudtiteln behandlades, så var ju även denna sak rörande A-klassarna något på tal, och det framfördes då från flera håll önskemål dels om snar avlösning av de mobiliserade A-klassarna vid flottan och dels att regeringen måtte komma med ett förslag om särskild ersättning åt dessa för den långa tjänstgöring utöver den normala, som man avfordrat dem. Sjöministern lovade då mycket välvilligt att gå dessa önskemål till mötes och meddelade, att frågan om ersättning redan var under övervägande och att det skulle komma en proposition; den propositionen föreligger nu också. Emellertid har avlösning ännu icke ägt rum för samtliga dessa mobiliserade såsom då ställdes i utsikt. Flertalet torde nu visserligen sluppit undan, men enligt ett brev, som kommit mig tillhanda, befinner sig en del, låt vara ett mindretal, fortfarande i tjänstgöring. Man skriver från pansarbåten Thule, att det finnes där sex stycken A-klassare, som icke kunna bli fria. Där säges: »Vi trodde så säkert, att vi förra måndagen skulle få resa, ty då kom det en del stamkorpraler ombord, vilka blevo insatta på de skeppsnummer, vi innehade; vi erhöilo då andra nummer, som förut innehafvs av beväringmän eller andra klassens sjömän. Vi göra oss nu den frågan, av vad orsak vi nu hållas kvar, när en vanlig beväringman kan sättas i vårt ställe.» Det är klart, att det måste kännas ganska bittert för ett sådant fåtal, som tvingas att stanna kvar, när den stora massan av kamraterna blir fri, och de kunna icke finna — och det finnes icke heller — någon rimlig anledning, att de skola hållas kvar. Jag vågar därför vädja till herr sjöministern att även försöka gå till-

mötes det befogade önskemål, som dessa A-klassare framställt, att även de snart bliva avlösta.

*Vid remiss av
propositionen
nr 162.
(Forts.)*

Det är för övrigt med tillfredsställelse, som man finner av föreliggande proposition, att sjöministern velat uppfylla de krav på särskild ersättning för A-klassarna, som framkommit, och man konstaterar också, att han till och med ställt sig åtskilligt välvilligare än marinförvaltningen, som önskat begränsa ersättningen till 10 kronor per månad, medan sjöministern förordar en ersättning av 20 kronor per månad. Det är icke för högt tilltaget, långt därifrån. Det är tvärtom så, att denna ersättning endast i ringa mån motsvarar den ekonomiska förlust, som dessa mobiliserade lida dels genom förlorad arbetsförtjänst och dels genom att många av dem förlora sina platser, men det är dock bättre än intet alls.

Men i andra avseenden föreligger det åtskilliga bristfälligheter i denna proposition, som böra om möjligt avhjälpas. Marinförvaltningens förslag innebär, att de mobiliserade vid flottan skulle efter två månaders tjänstgöring hava rättighet att tillgodoräkna sig denna ersättning. Sjöministern har däremot gjort gällande, att denna tidrymd vore alldeles för kort och att man i stället borde först sedan tjänstgöringen varat åtminstone sex månader lämna den ifrågasatta ersättningen. Sjöministern säger: »Denna tid», som marinförvaltningens förslagit, »synes mig vara alltför knappt tillmätt, då under sådan förutsättning tillräckliga skäl för beviljande av särskild ersättning icke kunna anses föreligga vare sig ur synpunkten av den nytta, flottans krigsberedskap beretts av den värnpliktiges tjänstgöring, eller med hänsyn till den personliga uppoffringen från hans sida.» Det förefaller egendomligt, om personer, vilka redan efter två månader kvarhållits flera veckor längre än fallet är med värnpliktiga inom armén, icke rättmätligen genast efter denna tid skulle kunna göra anspråk på särskild ersättning. Det ser ut som om detta förslag framkommit antingen därför, att man skulle kunna undkomma ersättningen genom att efter 4—5 månader låta de mobiliserade resa hem eller för att man genom att först efter sex månader låta ersättningen utgå skulle hava en förevändning att kvarhålla dem så lång tid; man kan då skylla på att om de icke äro villiga att stanna så länge, blir det icke någon extra ersättning för tjänstgöringen. Man återtager sålunda till en del med ena handen, vad man givit med den andra, när sjöministern utökar marinförvaltningens förslag om ersättningens belopp till det dubbla, men samtidigt sätter ett sådant villkor, som i hög grad gör förhoppningen om ersättning illusorisk.

Det har också framhållits av mobiliserade själva, som jag samtalat med, att de skulle finna det önskvärt, att ersättningen icke utginge först efter sex månader utan månadsvis, för att de, som hava anförvanter, skola ha tillfälle att sända dessa av ersättningen, så att de hava något att existera på. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att de understöd, som de mobiliserades familjer skola få, ofta skickas så sent, med så långa dröjsmål, att situationen för dem kan bliva ganska svår. Det har meddelats, att det dröjt ända till 7 veckor till dess familjerna fått sina lagenliga understöd. Van-

Vid remiss av *propositionen nr 162.* (Forts.)
 ligen dröjer det 4—5 veckor, och det är då ganska svårt för fattiga familjer att kunna existera under denna tidrymd.

Slutligen vill jag också påpeka en ganska diskutabel bestämmelse om ersättningen. Det heter, att den skall utgå till sådana, som »anses därav förtjänta». Det blir således vederbörande befälhavares tolkning av detta uttryck, som avgör, om ersättning skall lämnas eller icke. Det förefaller mig som om denna bestämmelse vore så tånjbar, att den komme att giva utrymme för ett godtycke, som många gånger kunde urarta till ren mannamån. Man vet, hur lätt det går att åsamka sig bestraffning för en ringa förseelse. Skall då en sådan sak utgöra förevändning för vederbörande, att den bestraffade icke skall erhålla ersättning, så får han många gånger inget understöd alls, även om det borde anses rimligt trots en mindre, obetydlig förseelse. Därför förefaller det, som om det borde uppdragras mera strikta bestämmelser för utbetalandet av understödet i fråga.

Jag skall till sist endast påpeka, att man kan sätta ifråga, hurvida icke denna mobilisering nu äger rum i så stor omfattning, att den i avsevärd grad är alldeles meningslös och icke kan tjäna sitt föregivna syfte. Det har sagts mig av många mobiliserade, att de gå och icke hava något att göra, och det kan verkligen ifrågasättas, om det gagnar landets försvar, att man rycker massor av folk från produktivt arbete och kastar dem i en mobilisering där de gå och göra ingenting alls.

Jag har velat anföra dessa synpunkter, som jag vet delas av många av de mobiliserade själva, före utskottets behandling av frågan till den kraft och verkan det hava kan.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till statsutskottet.

Härpå överlämnades:

till statsutskottet propositionerna:

nr 164, angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande; och

nr 163, angående ersättning till vissa diplomatiska och konsulara tjänstemän i utlandet för kursförlust i anledning av kriget; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 159, angående understöd åt änkor och barn efter vissa till följd av explosioner vid Stockholms tygstations laboratorium samt Åkers krutbruk omkomna personer.

Vid remiss av *propositionen nr 165.*

Efter nu skedd föredragning av propositionen, nr 165, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning, anförde:

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Då den proposition, som här remitteras till sammansatt stats- och lagutskott, inne-

håller en del saker, som föranlett, att jag här har begärt ordet, så skall jag begagna detta tillfälle till att yttra några ord i allmänhet angående den anhopning av riksdagsärenden och riksdagsarbete mot slutet av riksdagen, som det fortsatta avlämnandet av kungl. propositioner måste medföra. Jag kan icke underlåta att göra detta därför att jan anser, att beträffande detta års riksdag det föreligger alldeles särskilda skäl för riksdagen att hysa ett bestämt och berättigat missnöje med regeringen, därför att den förfar på detta sätt. Den allmänna meningen och den allmänna förhoppningen var ju vid denna riksdags början, att man skulle kunna avsluta den inom den av lagen förutsatta tiden, nämligen den 15 maj. Kristiden ålade ju regeringen att inknappa sina anslagskrav så långt det var möjligt, och inom riksdagens utskott har arbetats hela tiden energiskt för att man skulle kunna ordna det så, att det icke skulle vara beroende på dem, ifall riksdagsarbetet droges ut över den tid, som jag nyss talade om. Man hade så mycket mer hoppats att kunna bliva färdig tidigt i år, som man hade en regering, vilken icke på grund av inrikespolitiska reformfrågor behövde anse sig särskilt skyldig att forcera arbetet genom anhopning av ärenden. På alla håll skulle man helt visst förstått och gillat, om denna regering ålagt sig en viss grad av passivitet med hänsyn till sådana initiativ. Den har ju sin särskilda uppgift som neutralitetsregering, och man hade från dess sida icke begärt, att den skulle prestera ett arbete, som man begär av en ordinär regering. Men icke dess mindre komma här vid varje plenum nya propositioner. Vi befinna oss nu vid en sådan tidpunkt, att det knappast är mera än fjorton dagar till dess riksdagen enligt laga ordning bör vara avslutad, och ännu ha vi icke sett slutet på den propositionsflod, som alltjämt väller fram. Jag kan icke underlåta att, som jag gjort vid ett föregående tillfälle, framhålla de betänkligheter, som resa sig mot att regeringarna förfara på detta sätt gent emot riksdagen. Det är klart, att om regeringarna göra på detta sätt och ösa över riksdagen hundratals stora och viktiga propositioner under den sista månaden, det till sist måste bli så, antingen att riksdagen tvingas att behandla dessa ärenden under en sådan pressande brådska, att man icke kan beteckna sådana arbetsmetoder annorlunda än som hafs eller slarv, eller också tvingas riksdagens ledamöter att ligga kvar här långt fram på sommaren. Vilketdera än blir fallet, så måste jag säga, att det däremot måste resas en bestämd gensaga från riksdagens sida. En lagstiftning, tillkommen på slarv kan det icke vara nyttigt att införa såsom en stående institution. Och ännu mindre kan denna anhopning mot slutet vara rimlig, om man tar hänsyn till, att i denna kammare sitta ett betydande antal medlemmar i en ringa ekonomisk ställning, vilka under riksdagen frånträda alla arbetsinkomster och ha att både uppehålla sina familjer på det arvode, som riksdagen lämnar, och därmed bestrida sina egna utgifter för vistelsen i huvudstaden. Detta är, som jag sade,

*Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)*

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

ägnat att väcka stora betänkligheter. Om man kvarhåller riksdagens medlemmar så länge, så blir det omöjligt för obemedlade eller mindre bemedlade personer att vara ledamöter av riksdagen, då dessa därigenom skulle komma i svårigheter.

Jag anser, att man med en viss rätt kan göra detta gällande särskilt beträffande denna riksdag, som hade kunnat avslutas i ordentlig tid, om regeringen ålagt sig dessa hänsyn, som jag framhållit, och jag tror det är nödvändigt, att från riksdagens sida åtgärder vidtagas gent emot det oskick, som i detta avseende kommit att göra sig gällande. Jag vill naturligtvis icke göra mig till tolk för en sådan uppfattning som den, att man skulle klavbinda regeringens rättighet att framlägga sådana propositioner, som äro direkt föranledda av under riksdagstiden inträffade omständigheter, eller som äro av den beskaffenhet, att de icke utan våda kunna uppskjutas, men här har verkligen vid detta års riksdag ett ganska stort antal propositioner framkommit, som enligt min uppfattning icke äro av den beskaffenhet, att, när man icke kunnat framlägga dem före den 1 april, de icke skulle kunnat få ligga över till en följande riksdag.

Jag framställde år 1913 en interpellation till den dåvarande statsministern angående denna sak och det oskick, jag den gången påtalade, och han hade vänligheten att giva mig tillmötesgående svar och lovade att sammankalla en konferens, som skulle taga under omprövning, vad man kunde göra för att råda bot på dessa missförhållanden. Av allbekanta skäl blev detta icke möjligt, det var särskilda förhållanden, som därför lade hinder i vägen. Men alltjämt kvarstår olöst den fråga, som upptogs vid detta tillfälle, och jag får säga, att om det icke blir ändring i detta, så blir det nödvändigt, att man går in på den linjen, att det framställes yrkande, att regeringens rättighet att framlägga proposition för riksdagen i sådana ärenden, som icke föranledas av särskilda inträffade händelser, blir begränsad till tiden före den 1 april och att därefter sådana propositioner icke få avlämnas, ty riksdagen kan väl icke finna sig i att år efter år behandlas på detta sätt, låt vara att all möjlig välmening och arbetsflit ligger bakom regeringens handlings sätt.

Detta är en anmärkning i förbigående, som jag dock velat giva uttryck åt för att den må tagas i övervägande av vederbörande.

När jag så går att yttra mig i den fråga, i vilken jag egentligen begärt ordet, kan jag icke underlåta att beträffande densamma göra en del anmärkningar. Innehållet i den proposition, som nu skall remitteras, är i korthet, att värnpliktig landstormsmän, som inskrivits under något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902 skall åläggas skyldighet att delta i landstörmsbefälsövning om högst 42 dagar, att sådan inkallad skulle erhålla ett penningbidrag av en krona om dagen och att i vissa fall, där tjänstgöringen skulle bereda den värnpliktige eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olä-

genheter, han i den ordning, Konungen bestämmer, skulle kunna befrias eller hemförlovas från sagda tjänst. Vidare innehåller förslaget, att den, som genomgått sådan befälsövning icke skulle erhålla lindring i den tjänstgöring, som ålagts honom genom den nya värnpliktslagen. Motiven för dessa bestämmelser skall jag i största korthet angiva. Då man icke har tillräckligt befäl, ha frivilliga landstormskurser måst anordnas, och i dem ha deltagit omkring 2,000 landstormsmän. Men detta anser generalstabschefen vara otillräckligt, och i anledning därav har generalstabschefen och sedan andra militära myndigheter föreslagit, att värnpliktiga landstormsmän borde uttagas i de åldersklasser, som jag nyss uppräknat. Att synnerligen stora svårigheter äro förenade med detta har framhållits av alla militära myndigheter. Dels framhåller krigsministern, att vid infanteriregementena råder i allmänhet knapphet på befäl, och om det i allmänhet gäller, att det är knappt med befäl, så blir naturligtvis denna knapphet ännu större, då det gäller att anordna dessa extra kurser. Vidare följer som en konsekvens av denna proposition, att man får inbeordra befäl eller reservofficerare och underofficerare till det antal, som för landstormen är erforderligt, och dessutom föranleder den inkallande av vissa årsklasser av de stamanställda vid infanteriet. För att kunna tränga in denna extra utbildningskurs på det året föreslår man, att den skulle förläggas till en sådan tid, att man kunde vara färdig före slutet av juni månad, då som bekant utbildningen av studenter och likställda, som skola utbildas till befäl och truppledare, skall taga sin början.

Emedan någon kanske tror, att denna proposition närmast är föranledd av det utrikespolitiska läget, vill jag understryka, att det av propositionen framgår, att så icke är förhållandet, utan att vad som i denna proposition yrkas är dikterat av vad man anser vara en brist i 1914 års härordning. Alltså: det beslut, som man fattade för några få månader sedan rörande en ny härordning, har knappast hunnit träda i kraft, förrän vederbörande militära myndigheter komma och påvisa, att detta beslut är otillfredsställande. Att detta är det bärande motivet framgår tydligt av det yttrande som krigsministern avgivit till statsrådsprotokollet. Han säger nämligen: »Först med år 1929 inträder den första enligt den nu gällande värnpliktslagens bestämmelser utbildade årsklassen av värnpliktiga studenter och likställda i landstormen.» Det framgår ju av detta, att det är fråga om en påbyggnad på 1914 års härordning, som nu framkommit redan vid den första riksdag, som avhållits, sedan denna trätt i kraft.

Men än mer, jag kan icke underlåta att påpeka, att strängt taget innebär förslaget ett frångående av den överenskommelse, som 1914 års beslut innebar. I övergångsbestämmelserna till värnpliktslagen fastslås uttryckligen, att exempelvis en av dessa årsklasser, nämligen 1899 års klass, skulle vara så oberörd av

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

det beslut, som fattades, att den icke skulle kunna åläggas ens den landstomsövning på fem dagar, som infördes i 1914 års värnpliktslag. Alltså: till och med detta försvarsbeslut, som träffades genom uppgörelse mellan de borgerliga partierna är sådant, att man anser sig kunna övergiva en av bestämmelserna beträffande denna årsklass. Under det att man år 1914 icke ansåg sig kunna giva den fem dagars landstomsövning, anser man sig nu oförhindrad att pålägga vissa delar av denna årsklass 42 dagars särskild utbildningskurs. Slutligen vill jag tillägga, att kostnaderna för ifrågavarande kursers anordnande beräknats till 425,000 kronor i runt tal, som sedermera skola uttagas i samma ordning, som man tar ut kostnaderna för neutralitetsvakten.

Jag vill, herr talman, framhålla, att från den socialdemokratiska riksdagsgruppens sida har icke framställts något som helst förslag, som går ut på att ändra eller rubba eller riva upp det försvarsbeslut, som fattades vid fjolårets riksdag, men för min personliga del anser jag det vara en plikt att medverka till en viss vakthållning i det avseendet, att man icke går utöver 1914 års härordning och lägger på bördor, som man den gången icke tänkte sig såsom ingående i densamma. Det är ur denna synpunkt, jag tagit till orda i dag för att fästa kammarens uppmärksamhet på detta sakförhållande. Man borde, synes det mig, på regeringshåll ha tänkt på, att vi under de senast gångmånio månaderna icke saknat militära övningar och militära utbildningsmöjligheter. Man börjar litet varstädes i landet bland den civila befolkningen redan nu göra sig den frågan — särskilt nu då man inkallar årsklasser, som redan varit inne i 45 dagar, till ny sådan tjänstgöring — man frågar sig, säger jag, huruvida krigsläget förskjutning, dess omisskänliga förskjutning söderut och den stabilisering i viss mån av krigsteatern, som man får anse ha inträtt, ävensom den omständigheten, att man kan antaga, att kriget nu lider mot sitt slut, huruvida allt detta gör det rimligt att upprätthålla alla de militära anstalter, som nu finnas och att lägga ut alla dessa kolossala summor, vilkas återbetalande helt visst kommer att taga en mycket lång tid i anspråk.

Särskilt vill jag säga, att den civila opinion, varom jag erhallit kännedom genom skrivelser från värnpliktige och andra, beträffande detta landstomsbefäl tar sig uttryck i frågor som denna: varför väljas notoriskt till befäl sådana personer som ingenjörer, kontorschefer, stora lantbrukare och godsägare, som haft ringa militär utbildning, medan man låter dem, som genomgått underofficersutbildning, gå på mycket underordnade poster i denna vakthållning och den tjänstgöring, som föreligger. Jag tror, att denna civila opinion, som finnes även om militärerna söka fördölja den, har mycket starkt fog för sig, och för min del vill jag framhålla, att nog borde det för den regering, som här framkommer med det förslag, som går ut på en första utbyggnad

av 1914 års härordning, varit angeläget, att innan den fram-
lade ett sådant förslag, den lämnat riksdagen upplysning, i
vad mån man tänkte använda det befälsmaterial, som utgjordes
av personer, som genomgått militära utbildningsanstalter och
som använts som korpraler eller i underbefälsgrad. Jag anser
detta så mycket mera befogat, som det här gäller personer i en
ålder av 35, 36 och 37 år, om vilka man kan säga, att de vid den-
na ålder ha sina tyngsta familjeförsörjningsplikter.

Jag vågar alltså hemställa till det sammansatta stats- och
lagutskott, som får att behandla denna proposition, om det icke
skulle kunna finna, att vad jag här anfört utgör tillräckligt skäl
för att avstyrka den kungl. propositionen.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman! Då denna pro-
position nu skall remitteras, så anser även jag mig böra låta re-
missen beledsagas med några ord.

Utgångspunkten för den kungl. propositionen är ju den inom
landet rådande bristen på dugligt befäl inom landstormens års-
klasser. Härigenom har det hittills i allmänhet tillämpade sättet
för uttagning av detta landstormsbefäl fått en särdeles skarp be-
lysning, som blottat åtskilliga svagheter. Man har nämligen, sy-
nes det mig, tagit mera hänsyn till vederbörandes sociala ställ-
ning än till hans lämplighet för de militära uppgifterna. På annat
sätt kan jag åtminstone för min del icke förklara den iakttagelse,
som jag själv och många med mig ha gjort, att en stor del all-
deles utmärkta och förträffliga A-klassare, d. v. s. före detta stam-
anställda, som ha gjort flera års militärtjänst, under mobilise-
ringen som landstormsmän ha stått i ledet under befäl av per-
soner, som ha haft blott 90 dagars militär utbildning. Detta har
vållat stora olägenheter, som jag emellertid icke nu vidare skall
inlåta mig på. Det synes mig emellertid, att man bort vara an-
gelägen att just bland dessa före detta stamanställda, bland dessa
A-klassare, uppsöka personer, som ha förutsättningar att vara be-
fäl inom landstormen. För min del är jag fullt och fast övertygad
därom, att det bland dessa finnas personer, som äro förträffliga
och väl lämpade för dessa befälsuppgifter i landstormen, och som
där skulle kunna med heder fylla en plats, ja med större heder
än många av de, låt vara godsägare, som man nu uttagit till land-
stormsbefäl. Det kunde visserligen hända, det medger jag, att gods-
ägaren då kanske i landstormen kunde få stå i ledet under befäl
av sin kusk. Detta kunde hända, säger jag, men har kusken större
militära förutsättningar för att sköta en sådan militär post, så
kan jag för min del icke däri finna något, som på minsta vis skulle
kunna vara förklenande för godsägaren. Det finns heller icke i
den kungl. propositionen — och detta måste jag beteckna såsom en
brist — någon som helst uppgift om antalet A-klassare, som finnas
att tillgå inom landstormsklasserna.

Beträffande så möjligheten att redan i år kunna åvägabringa
de ifrågasatta kurserna med ett gott resultat, så är den givet-

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

vis i mycket hög grad beroende på befälstillgången. Känt är, att denna med hänsyn till de två årsklasser värnpliktiga, som för närvarande äro under utbildning, är särdeles knapp, och nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att man såsom befäl vid dessa kurser skulle använda officerare och underofficerare i reserven. För min del är jag mycket tveksam angående lämpligheten av en sådan åtgärd. Jag befarar, att detta skulle kunna leda därtill, att den befälsutbildning, som man på så sätt erhåller, icke blir av tillfredsställande beskaffenhet, på samma gång som det kanske också i viss mån skulle kunna få till följd, att de värnpliktiga, som för närvarande utbildas, få en svagare utbildning, än vad de eljest skulle ha erhållit.

Vad som också är ägnat att hos mig väcka stora betänkligheter rörande de ifrågsatta befälskurserna, är det sätt, varpå Kungl. Maj:t föreslagit, att kostnaderna skola täckas. Kostnaderna ha approximativt beräknats till 425,000 kronor, och Kungl. Maj:t begär, att de för ändamålet erforderliga medlen skola få förskjutas för att sedermera anmälas till ersättande. Jag frågar då: vem är det, som slutligen skall betala alla dessa förskotterade medel? Kan det vara lämpligt att fortsätta med att på det sätt som här föreslås balansera kostnaderna på framtiden? Det förefaller verkligen, som om man resonerade på det sätt, som fått ett pregnant uttryck i det gamla ordstävets »efter oss syndaflo den», d. v. s. man tänker icke alls på hur det skall bli i framtiden. Jag är för min del fullt övertygad, att är det svårigheter i år att göra upp riksstaten för år 1916, så lär det sannerligen icke bli mindre svårigheter att göra upp riksstaten för 1917 för de ledamöter av riksdagen, som komma att därom besluta. Oaktat jag sitter i statsutskottet, kan jag icke annat än ge uttryck åt den bestämda uppfattningen, att de kostnader, som riksdagen till äventyrs — man vet ju icke, vad resultatet kan bliva av lagutskottets och kamrarnas prövning av föreliggande ärende — kan komma att besluta i anledning av denna proposition, icke böra balanseras utan gäldas på ett sådant sätt, att de icke komma att ytterligare trycka ned och tynga de befolkningslager, som för närvarande ha så stora bördor att bära till följd av den nu rådande dyrtiden.

Herr Lithander: Herr talman! Jag vill ge herr Rydén rätt uti att urvalet av befäl vid landstormen under sommarens mobilisering understundom ingalunda visat sig vara det bästa. Men jag vill hemställa till herr Rydén, om icke denna kungl. proposition avser att i hög grad råda bot på missförhållanden genom att söka fylla ut luckorna och få utnämningarna ordnade efter andra grunder, än vad hittills varit fallet. Jag tror, att herr Rydén kanske något underskattar betydelsen av verkan av denna proposition, och jag har velat ge uttryck åt denna min uppfattning, då frågan nu har bragts på tal, redan innan den remitterats till statsutskottet, där den givetvis kommer att få en grundlig och allsidig prövning.

Jag vill vidare säga gent emot herr Rydén, att det här ju icke

är fråga om att riva upp något av fjolårets beslut i försvarsfrågan. utan man avser endast att komplettera detta beslut på en punkt, nämligen landstormen, där man på grund av årets erfarenheter har kommit till insikt om, att det förefinnes stora och väsentliga brister. Det gäller här icke alls linjearmén utan endast landstormen, och landstormen var ju icke föremål för någon särskilt stor uppmärksamhet under fjolåret, och den har icke heller i fjärde huvudtiteln innevarande år blivit tillgodosedd annat än i mycket ringa grad. Att det ju måste anses föreligga avsevärda brister beträffande landstormen, framgår ju också av den kungl. proposition, som nu skall remitteras, då man nämligen där ser att samtliga arméfördelningschefer jämte militärbefälhavaren på Gottland och kommandanten i Boden enstämigt ha förklarat, att någonting måste åtgöras härvidlag. Jag anser alltså, att vi beträffande denna fråga befinna oss i ett nödläge, som vi ha skyldighet att snarast möjligt råda bot för. Herr Rydén nämnde, att förslaget motiverats därmed, att det skulle avhjälpa en brist i 1914 års härordning. Detta har jag delvis redan bemött, men jag vill tillägga, att det nog ändå här icke helt enkelt är fråga om ett förbiseende, ty när man träffade bestämmelserna om, hur befålet i landstormen slutligen skulle vara organiserat, så tänkte man sig ju en viss övergångstid. Men denna övergångstid var naturligtvis beräknad för normala förhållanden. Nu är emellertid skillnaden den, att sedan dess har ett världskrig inträffat, som givit oss helt nya erfarenheter, och särskilt veta vi ju, att det är erfarenheterna från mobiliseringen i somras, som ligga till grund för denna framställning. Det var då bristerna framträdde i så ofantligt hög grad, att regeringen ansett sig böra på detta sätt råda bot på missförhållandena.

Då herr Rydén nämnde, att han i viss mån talade å sina socialdemokratiska meningsfränders vägnar, så vill jag för dem, som anse att herr Rydén i denna sak har haft särskild anledning att föra deras talan, framhålla, att det just är omsorgen om det dyrbara folkmaterialiet, som föranlett detta förslag. Det åsyftar ju att våra landstormsmän, som för närvarande uppgå till ett antal av 175,000, icke skola behöva gå ut utan fullgod ledning. Jag hemställer till herrarne, vilka det är, som ha den största omsorgen om dessa landstormsmän, de som önska, att de med hjälp av de medel, som stå till buds, skola bli väl ledda, eller de, som vilja undandraga dem denna ledning. Ty det är ju här fråga om att ordna det så, att ett antal landstormsmän — ingalunda hela landstormen utan en mycket ringa del därav — skulle kunna jämte det reservbefäl, som vi redan ha i A-klassare och andra, fylla ut vakanserna i landstormsbefålet. Jag anser, att just omsorgen om folkmaterialiet borde utgöra tillräcklig motivering för oss att taga det steg, som i denna proposition föreslås. Det gäller som sagt icke landstormen i dess helhet — den skall i enlighet med fjolårets beslut ha endast fem dagars övning — utan endast en liten grupp av densamma, vilken skall övas för de högre graderna i 42 dagar och för de lägre i 21.

Herr Rydén anmärkte på att en del personer uttagits till befäl,

*Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)*

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

utan att de alltid haft kvalifikationer härför. Ja, det är ju just den saken, man nu vill komma ifrån, detta godtyckliga uttagande av befäl, som hittills varit nödvändigt, ty man har dock icke kunnat stå alledes utan. Nu är meningen att öva upp ett visst antal landstormsmän till befäl, och bland dessa blir det den dugligaste mannen som går fram, han må sedan intaga vilken samhällsställning som helst.

Jag anser, att vad som här föreligger i själva verket avser att råda bot och avhjälpa vissa vådor, som det nuvarande läget faktiskt innebär, ty det blir först efter en lång följd av år, som landstormen annars kommer att få något befäl. Jag anser alltså, att vi böra slå in på den väg, som Kungl. Maj:t här föreslagit, gärna med några jämkningar, om sådana befinnas behövliga, men dock i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag. Det skulle, anser jag för min del, endast vara välbetänkt, om vårt beslut komme att gå i den riktning, som den kungl. propositionen anger.

Herr Thorsson: När den siste talaren påstod, att framläggandet av denna proposition föranletts av omsorg om det folkmaterial, som skall gå ut och försvara landet, om något inträffar, så får jag säga, att jag måste beklaga, att denna omsorg icke kom till synes från den »sakkunskaps» sida, som anlätades vid framläggandet av förslaget till 1914 års härordning. Ty man uteslöt ju då fullständigt »sakokunnigheten» och vände sig till sakkunskapen för att få frågorna omsorgsfullt utredda och behoven väl tillgodosedda. Och så fingo vi då den synnerligen dyrbara härordning, som sedan antogs. För min del hade jag långt innan denna sakkunskap trätt till, haft mina små funderingar, om det inte fanns någonting som hette landstormen, som också behövde tillgodoses. Men det blev ju icke tid att ägna någon uppmärksamhet åt detta spörsmål, därför att allt skulle lösas »omedelbart och i ett sammanhang». Jag har endast velat konstatera detta, och jag tror, att vad vi nu få bevittna i och med detta förslag icke står i någon särdeles god överensstämmelse med vad som 1914 förklarades vara oundgängligen behöfligt.

Jag har vidare den bestämda uppfattningen, att om man ställer sig på den ståndpunkten, att det här gäller omsorgen om det folkmaterial, som skall utbildas, så är det på den mest olyckliga tidpunkt, som Kungl. Maj:t kommit fram med denna proposition och begärt denna utökning, detta sett ur rent saklik synpunkt. Vi ha för närvarande inkallade två årsklasser rekryter, som skola utbildas, och vi få ganska snart en särskild kontingent studerande ungdom, som skall utbildas på sitt sätt. För all denna utbildning av de olika kontingenterna, som skall försiggå på många olika platser, åtgår naturligtvis en stor mängd befäl. Om jag också icke vill skriva under det uttalande, som herr Rydén gjorde, att vi ha ont om befäl i förhållande till den gamla organisationen, så måste jag dock säga, att

om man tager hänsyn till de stora kommenderingar, som dels för närvarande pågå, dels inom kort skola äga rum, man nog kan fråga sig, om befälet hinner till för att utföra de uppdrag, som man tänker pålägga detsamma. Jag finner alltså, att man häri har ett rent sakligt skäl att icke bifalla den kungl. propositionen. Den i 1914 års härordning bestämda 10-åriga övergångstiden kan icke ha någon inverkan på de förhållanden, som denna proposition avser, ty det förefaller mig, att man icke gärna skall kunna under *nuvarande* oroliga förhållanden använda det landstombsbefäl, som man nu vill utbilda. För min personliga del är jag livligt övertygad, att om man icke hade farit åstad och konstituerat en massa landstombsbefäl, som härför icke hade några andra förutsättningar än sina titlar, utan i stället sökt upp alla dem, som hade någon militär utbildning som underlag så skulle vi för närvarande ha haft att tillgå en avsevärd kontingent landstombsbefäl, som skulle kunnat utföra de enklare uppdrag, som man kräver av landstombsbefäl.

Det var dock icke så mycket för att yttra mig angående denna sida av saken, som jag vid detta tillfälle begärde ordet. Ärendet kommer ju tillbaka. Det skall ha sin utskottsbehandling, och de handlingar Kungl. Maj:t här åberopar, bli ju då föremål för en närmare och ingående prövning, och efter att hava tagit del härav kan kanske det utskott, som skall behandla frågan, komma att framlägga skäl, som nu icke äro synliga i den kungl. propositionen. Vad som uppkallat mig, är i stället framför allt det sätt, varpå Kungl. Maj:t vill söka finansiera denna sak, vilket också redan av herr Nilson i Örebro påtalats, nämligen genom att förskjuta denna halva miljon kronor av tillgängliga medel för att sedan av riksdagen ersättas, denna benägenhet i nästan alla propositioner, som komma, höll jag på att säga, att skjuta alla utgifter på framtiden. Riksdagen beslöt under fjolåret att anslå 50 miljoner kronor, som på grund av de rådande förhållandena skulle stå till Kungl. Maj:ts förfogande. Var och en, som något litet känner till förhållandena, vet ju, att dessa 50 miljoner kronor och kanske lika mycket till, voro förbrukade redan före 1914 års slut. Jag kan då icke finna, att det är med riktiga finansprinciper förenligt att nu begära riksdagens medverkan till en sådan finanspolitik som den, som här ifrågasättes. I stället borde det väl varit Kungl. Maj:t angeläget att för länge sedan för 1915 års riksdag framlägga en redogörelse för förvaltningen av fögderiet, som står i samband med hela denna fråga, så att riksdagen någorlunda fått veta, vad den har att rätta sig efter, när den går att behandla sådana ärenden som detta. Det är att i blindo sitta och besluta utgift på utgift än i den ena och än i den andra riktningen, om man icke vet, vad man har att taga av. Om Kungl. Maj:t velat handla riktigt i detta avseende, så skulle det naturligtvis icke ha varit nog med att lämna en redogörelse för vad som åtgått till och med 1914 års utgång, utan riksdag

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

gen borde väl, innan den åtskiljes, även ha fått något litet reda på vad som åtgått under år 1915 och som Kungl. Maj:t utan att därtill ha fått särskilt bemyndigande av riksdagen förskjutit av tillgängliga medel. Denna sida av saken är synnerligen viktig, och för min del skulle jag önska, att Kungl. Maj:t under de närmaste dagarna ökade propositionernas antal med åtminstone en, varigenom riksdagen finge veta, huru mycket de försvarsanordningar, som Kungl. Maj:t har företagit till och med 1914 års utgång, ha kostat, och dessutom en liten antydan om, hur finanserna stå för tillfället. Ty det är högst viktigt att veta detta, innan man går och fastläser nya utgifter.

Herr Rydén i Malmö: Jag begärde ordet, herr talman, för att korrigera ett par missförstånd av mitt föregående yttrande, som kommit till synes här i tvenne anföranden. Det ena var det, att herr Thorsson yttrade, att jag uttalat ett personligt omdöme om befälsstillgången. Jag nämnde detta i själva verket i mitt referat av vad propositionen innehåller, och omdömet återfinnes i krigministerns yttrande till statsrådsprotokollet nederst på sidan 7 och överst på sidan 8, där han säger: »Jag förbiser härvid icke, att mycket betydande svårigheter möta en sådan anordning till följd av den vid infanteriregementena rådande knappheten å befäl.» Det var sålunda icke alls något personligt omdöme, som jag där uttalade.

Jag har också velat justera ett missförstånd av herr Lithander, så att han icke går från detta sammanträde med den föreställningen, att mitt anförande var tillkommet såsom någon slags aktion från det partis sida, som jag tillhör. Vi ha icke varit i tillfälle att rådpläga om denna sak, vare sig i den ena eller andra församlingen, utan det var helt enkelt min personliga uppfattning, som jag här framlade, och detta betonade jag också uttryckligen i mitt anförande.

Jag vill emellertid fastslå ett medgivande, som herr Lithander gjorde i sitt yttrande. Han vände sig mot mig och sade, att jag hade yttrat, att det här var fråga om att riva upp 1914 års härordning. Nej, sade herr Lithander, det är icke fråga om att riva upp någonting utan endast att komplettera. Ja, det var just ungefär vad jag sade. Jag sade, att detta var en påbyggnad, en första påbyggnad på 1914 års försvarsbeslut. Det är klart, att många inom det parti, jag tillhör, även om de finna situationen icke medgiva någon aktion för åstadkommande av ändringar i eller upprivande av 1914 års beslut, dock måste anse det såsom en synnerligen viktig angelägenhet att söka förhindra, att man nu omedelbart kommer med påbyggnader på härordningen, innan man ännu ens hunnit få någon erfarenhet av dess verkningar.

Även jag vill nu för min del stryka under den finansiella sidan av detta spörsmål, då jag i mitt första anförande icke fäste så stort avseende därvid. Om man läser tvenne aktstycken, nämligen statsverkspropositionen och riksgäldsfullmäktiges berättelse,

så får man en viss ledtråd för att bedöma, vilka oerhört stora be-
 lopp som åtgått. I statsverkspropositionen finnas vissa antyd-
 ningar i detta avseende, omfattande de första månaderna av hösten
 1914, och i riksgäldsfullmäktiges berättelse finns det en kort notis,
 som meddelar, att regeringen den 14 januari, om jag icke miss-
 minner mig, alltså dagen innan riksdagen samlades, tog i anspråk
 det lilla kreditivet, som anvisats av 1914 års senare riksdag. När
 nu en hel del av dessa kostnader skola förskottas för att sedan
 täckas av värnskattemedel, så kan var och en räkna ut, vilka
 enorma summor, som måste ha åtgått. Jag får verkligen säga, att
 även herr Lithander och även vissa tidningar, såsom exempelvis
 Stockholms Aftonblad, som härom kvällen jublade över, att denna
 proposition strängt taget var dess verk, dock få lov att lägga litet
 grand sordin på sina känslor. Ty man kommer en gång till den
 frågan, vem som skall betala kalaset, och när detta skall betalas,
 så blir det säkerligen förfärligt stora svårigheter att reda upp det
 hela. Läger man så till dessa ekonomiska bördor de rent per-
 sonliga offer, som krävas, så har riksdagen verkligen, synes det
 mig, all anledning att åtminstone begära klart besked angående
 huru många av det underbefäl, som nu finnes, men som icke tagits
 i anspråk för högre befälsposter i landstormen, som därtill kunna
 användas, innan riksdagen går med på en sådan utökning av 1914
 års härordning, som detta förslag innebär.

*Vid remiss av
 propositionen
 nr 165.
 (Forts.)*

Herr Åkerman: Herr talman! Jag vill icke trötta kam-
 maren med att ingå på ett fullständigt bemötande av de påstå-
 enden, som gjorts här, särskilt beträffande urvalet av befälet
 till landstormen. Jag vet väl, att detta urval icke alltid och
 på alla ställen varit sådant, som det bort vara, men jag vill
 också framhålla, att det är förenat med synnerligen stora svår-
 igheter att överhuvud taget välja ut något befäl till landstor-
 men. Ty vad har man väl från militär sida haft att gå efter?
 Jo, man har haft landstormsrollor, vilka äro synnerligen brist-
 fälliga, beroende på den tämligen bristfälliga rullföringen av
 vår landstorm. Denna bristfällighet har sin orsak i de egen-
 domliga primäruppgifter, som ligga till grund för denna rullfö-
 ring. När det gällde att utse befäl, var man, utom till dessa
 mycket bristfälliga rollor, hänvisad till frivilligheten. Det var
 nödvändigt, att, då landstormen inkallades, det fanns något
 befäl utsett för att taga hand om landstormsmännen, när de kom-
 mo, inmönstra, utrusta och organisera dem och sedan i första hand
 föra dem till den plats, där de hade sin uppgift att lösa. Jag vet
 åtminstone ett område, där man så gott man kunnat efter tillgäng-
 ligen rollor frågat alla sådana, beträffande vilka man av rul-
 lorna kunde se, att de fått militärutbildning, huruvida de ville
 ställa sig till förfogande såsom landstormsbefäl, men från en stor
 del av dessa har man icke ens fått något svar. Man kunde alltså
 icke veta, om de voro befintliga inom området i fråga eller icke,

Vid remiss av propositionen nr 165. (Forts.) och man kunde väl då icke heller gärna uttaga dem till befäl; det hade väl varit orimligt.

A andra sidan ha en del personer med stora uppoffringar, både ekonomiska och personliga, ställt sig till förfogande för att så gott sig göra låtit utbilda sig till befäl, och då har man naturligtvis med tacksamhet mottagit detta anbud. Men jag vill därmed visst icke hava sagt, att alla dessa, som frivilligt anmält sig, varit så alldeles lämpliga till befälsposter, ehuru man i brist på andra fått taga dem.

Vid sidan av dessa frivilliga och vid sidan av dem, som man möjligen på annat sätt fått reda på, och om vilka man på grund av deras föregående militärutbildning kunde antaga, att de lämpade sig till befäl, har man så gott sig göra låtit sökt ut lämpliga personer. Vad har man då haft att gå efter? Man kan ju omöjligen begära, av en landstombsbefälhavare, att han skall känna alla landstormsmän inom sitt område. Han har många gånger gått till kommunalmyndigheterna — det vet jag särskilt förekommit inom ett par områden. Andra landstombsområdesbefälhavare ha vänt sig till bekanta inom orten och frågat, om de kände till några, som voro lämpliga till landstombsbefäl. Det är ju givet, att dessa uppgifter i många fall varit vilseledande, och den mobilisering, som ägt rum, har även visat, att av de personer, som genom detta urval uttagits, ha på sina ställen många icke varit lämpliga. Det har också därför gjorts en hel del ändringar.

Vidare säges det, och det är mycket sant, att man möjligen i en rulla kan se, att den eller den är en s. k. A-klassare, att han har fått en viss militär utbildning. Men olyckligtvis äro icke alla A-klassare lämpliga till landstombsbefäl. Jag har hört klagomål — kanske icke lika många som över annat uttaget befäl — men dock många klagomål över att just sådana A-klassare varit synnerligen olämpliga såsom befäl. Det kan mycket väl hända, att de kunna reda sig med vissa tekniska saker, rena elementära utbildningsfrågor, men det är icke säkert att de därför äro lämpliga för något högre befäl.

Det finnes således många plus och minus i den här saken, och jag tror icke, att det är rättvist att utan vidare säga: uttagningen har gått efter sociala grunder. Jag tror, att man har gjort så gott man kunnat, då man icke haft något direkt att stödja sig på annat än dessa bristfälliga rullor. Man har försökt att använda de kanaler man haft för att få lämpliga personer, och då har naturligtvis en hel del misstag blivit begångna. — Jag har endast velat framhålla detta för att icke herrarna skola tro, att icke denna sak varit föremål för både frågande, dryftande och sökande för att få fram det bästa möjliga.

Det har från åtskilliga håll sagts, att denna proposition innebär en påbyggnad på 1914 års härordning, och att den icke har sin rot och sitt upphov i de utrikespolitiska förhållandena. För min del kan jag icke finna annat än att den måste ha sin

rot i de utrikespolitiska förhållandena, i annat fall torde den väl icke ha framkommit vid denna tidpunkt. Ty det är, som åtskilliga talare framhållit förenat med avsevärda svårigheter att göra denna utbildning just i år. Hade man verkligen icke ett sådant stort behov att få landstormsbefäl under förhandenvarande förhållanden, så tror jag verkligen icke, att någon militär myndighet i år, då ju ändå så mycket arbete vilar på de utbildande militära myndigheterna, skulle ha tillstyrkt denna utbildningskurs.

Vid remiss av
propositionen
nr 165.
(Forts.)

Jag kan således i den omständigheten, att propositionen framkommit nu, icke se annat än just ett bestämt skäl för att man måste fatta denna proposition såsom framkommen på grund av de utrikespolitiska förhållandena.

Propositionen innebär ju i själva verket ingenting annat än en snabbare övergång till 1914 års härordning, fullt genomförd. Och att man under nuvarande förhållanden har anledning att få en snabbare övergång till denna härordning, det kan jag icke finna vara annat än riktigt. Men den som i likhet med herr Rydén anser, att all fara för närvarande är över, den kan ju hålla före, att den takt för försvarsreformens genomförande, som man tänkte sig förra sommaren — före världskriget — kan vara lämplig och riktigt.

Herr Thorsson: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på den siste ärade talarens påstående, att detta endast innebär en snabbare övergång till 1914 års nya härordning. Ja, det är naturligtvis riktigt, men man får också tänka på de orimliga bördor, som man pålägger alla dessa, som nu skola kallas ut till extra tjänstgöring omedelbart efter hemkomsten från sådan tjänstgöring. Jag medger, att rullföringen av många omständigheter varit ganska ofullständig, men denna rullföring borde man väl under sommarens lopp, då ett så stort antal landstormsmän voro inkallade, kunnat förbättra i väsentliga punkter, så att det hade varit möjligt att taga reda på det material med militär utbildning, som finnes till förfogande.

Naturligtvis är jag den förste att erkänna, att icke alla A-klarsare äro dugliga att föra befäl, ty en del av dem ha blivit uppfostrade i en sådan anda, att när de få befäl, så flyger själva hin håken i kroppen på dem. Det är ju resultatet av en valhant uppfostran, att så snart man lägger befäl i händerna på dem, så bli de hårdare än som är behövt. Men nog finnes det många av dessa A-klarsare, som ha något vidare syn på tingen, och jag tror, att benägenheten att konstituera en del frivilliga och andra till befäl, i många fall har stått i vägen för A-klassarnas uttagande till befäl, då man ju icke kunnat avskeda de befäl man redan hade konstituerat för att ge A-klassarna befälsposter, det hade naturligtvis icke gått för sig. Jag skall icke upptaga tiden längre, utan har endast velat säga detta.

Herr Sterne: När jag hörde, hur herr Åkerman på Stockholmsbanken särskilt starkt underströk, att inga sociala eller politiska

Vid remiss av propositionen nr 165. (Forts.) hänsyn gjorde sig gällande vid landstombsbefällets uttagande, föll det mig i minnet en liten historia, som jag har fått av en person, som nu tillhör riksdagen och som i förbigående sagt i borgerliga livet intager en rätt framskjuten ställning. Han blev på sin tid uttagen till landstombsbefäl, men blev, så snart han inträdde i platsens arbetarekommun, från sin befälsbeställning avförd.

Vidare yttrades ej. Ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandena remitterades till lagutskottet.

Härpå hänvisades till lagutskottet propositionen, nr 156, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 21 september 1906 om automobiltrafik; dock under förbehåll att, om för behandling av nämnda proposition bleve, på sätt föreslagits, tillsatt ett särskilt utskott, propositionen skulle till detta utskott överlämnas.

Slutligen hänvisades:

till bankoutskottet propositionerna:

nr 158, angående fyllnadspension till länsmannen N. M. H. Sunding; och

nr 160, angående pension till en förman och vissa arbetare vid statens järnvägar; samt

till statsutskottet propositionen, nr 161, angående anslag till resekostnader för medellösa arbets sökande.

§ 5.

Efter nu skedd föredragning av herr *E. A. Nilsons* i Örebro vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet få framställa spörsmål angående officers- och reservofficersutbildningen vid armén, blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkade nr 20.

§ 7.

Bevillningsutskottets härpå föredragna memorial, nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del av utskottets betänkande nr 17 i anledning av väckta motioner om dels upphävande av tullen å spannmål m. m., dels borttagande av tullen å korn, lades till handlingarna.

§ 8.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet lagutskottets utlåtande nr 25, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 6—8, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

§ 9.

Herr *Ekman* avlämnade en motion, nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, angående understöd till förmanen vid statens uppfostringsanstalt å Bona Carl Teodor Jerners änka och minderåriga barn.

Denna motion blev omedelbart hänvisad till bankoutskottet.

Vidare avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Sommelius*, nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 117, angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén;

herr *Thorsson*, nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 150, angående hästhållningen för officerare vid armén;

herr *Åkerman*, nr 231, i anledning av sistnämnda proposition; samt

herr *Magnusson* i Skövde, nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 119, angående åtgärder från det allmännas sida för beredande av driftkredit åt idkare av mindre jordbruk.

Ifrågavarande motioner bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets memorial, nr 25, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 13:o) av utskottets utlåtande nr 20, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasaretsstadgan den 18 oktober 1901, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överlåtande å annan myndighet av biskops och domkapitels befattning med skolärenden.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Larsson</i> i <i>Kroken</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 30 april,			
» <i>Olsson</i> i <i>Blädinge</i>	» 4 » » » » 28 »			
» <i>Flognfält</i>	» 6 » » » » 29 »			
» <i>Nilsson</i> i <i>Antnäs</i>	» » » » » 28 »			
» <i>Andersson</i> i <i>Hägelåkra</i>	» 6 » » » » 28 »			
» <i>Olofsson</i> i <i>Digernäs</i>	» 5 » » » » 29 »			
» <i>Sjögren</i>	» 4 » » » » 30 »			och
» <i>Andersson</i> i <i>Grimbo</i>	» 5 » » » » 28 »			.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.